

Uredba o preverjanju radioaktivnosti pošiljk odpadnih kovin

Vlada RS je 6. septembra 2007 sprejela Uredbo o preverjanju radioaktivnosti pošiljk odpadnih kovin. Uredba določa zahteve in pravila ravnanja glede ukrepov varstva pred sevanji, ki jih morata upoštevati prejemnik in organizator prevoza pri uvozu ali vnosu odpadnih kovin v Republiko Slovenijo, pri tranzitu pošiljk odpadnih kovin s povišanim sevanjem in pri domačem prometu s takimi pošiljkami. Namen uredbe je, da se prepreči čezmerno izpostavljenost delavcev in prebivalstva zaradi virov sevanja neznanega izvora. Vsi, ki na območju države Slovenije uvažajo ali vnašajo pošiljke odpadnih kovin, bodo morali zagotoviti meritev radioaktivnosti vsake pošiljke, preden bo sproščena v prosti promet. Uredbo o preverjanju radioaktivnosti pošiljk odpadnih kovin, objavljeno v Uradnem listu RS, št. 84/2007, si lahko ogledate tudi na spletni strani URSJV: www.ursjv.gov.si. Uporabljati se prične po 1. januarju 2008.

Uredba določa, da smejo pošiljke odpadnih kovin vstopati v našo državo le na mejnih prehodih za mednarodni blagovni promet.

Prejemnik pošiljke iz drugih držav mora zagotoviti, da izvajalec meritev izvede meritve radioaktivnosti vsake pošiljke odpadnih kovin. Od izvajalca meritev mora pridobiti poročilo o opravljenih meritvah. Pred sprostitvijo pošiljk v prosti promet mora predložiti poročilo o meritvah pristojnemu carinskemu organu. Prejemnik krije vse stroške izvedbe meritev radioaktivnosti pošiljk odpadnih kovin, prav tako pa tudi vse morebitne stroške ukrepov varstva pred sevanji, ki mu jih v primeru, da je ugotovljena prisotnost vira ali kontaminacije, odredi inšpekcija URSJV.

Pri tranzitu odpadnih kovin skozi ozemlje naše države mora organizator prevoza pošiljke, v primeru, da je bil obveščen, da je bil nadaljnji transport pošiljke zaradi povišane radioaktivnosti zavržen, obvestiti URSJV. Poročati mora tudi o ukrepih, ki so mu bili v zvezi z zavrnitvijo odrejeni. Organizator mora zagotoviti tudi izvedbo ukrepov varstva pred sevanji, ki mu jih odredi inšpekcija URSJV. Večinoma bi tranzitne pošiljke s povišanim sevanjem, ki so prečkale slovensko ozemlje, ne da bi jih slovenski organi zaznali, so jih pa kasneje zaznali in zavrnil v drugih državah (npr. Italija, Nemčija), vrnili v matično državo. V primeru višjih hitrosti doz pa bi pošiljko zadržali in izvedli ukrepe sevalne varnosti.

Pri notranjem prometu z odpadnimi kovinami mora prejemnik za vsako pošiljko zagotoviti, da izvajalec meritev izvede meritve radioaktivnosti pred njihovo predelavo.

Inšpektorji URSJV so zaradi prisotnosti ali suma na prisotnost virov sevanja v odpadnih kovinah v letih od 2002 do 2007 ukrepali več kot 30-krat

Odkar je po uveljavitvi nove zakonodaje na tem področju varstva pred sevanji URSJV pristojni upravni organ, so inšpektorji URSJV največkrat ukrepali zaradi zavrnitev pošiljk na slovensko-italijanski meji, kjer je bilo opravljenih dvanajst intervencij, in na slovensko-hrvaški meji, kjer jih je bilo devet. V treh primerih so bili viri sevanja najdeni že v sami železarni, tik preden so bile pošiljke poslone v predelavo – taljenje. Ena intervencija je bila opravljena v slovenski livarni, po tem ko so nas italijanski eksperti obvestili o zavrnitvi vagona z odpadnim železom, pri katerem so izmerili povišano sevanje. Ob inšpekciji vira sevanja, ki je morda povzročil povišano sevanje, nismo našli, tako da je bil nadzor nad njim izgubljen oziroma so bile v pošiljki prisotne snovi s povišano vsebnostjo naravnih radionuklidov. Tudi v ostalih intervencijah je bilo na površini pošiljk odpadnih kovin zaradi prisotnosti takšnih snovi izmerjeno povišano sevanje.

Najpogostejša vprašanja v zvezi z novo uredbo

Kdo lahko opravlja meritve in pridobi potrdilo URSJV?

Meritve lahko opravlja vsakdo, ki je v skladu s Pravilnikom o monitoringu radioaktivnosti (Uradni list RS, 20/2007) pridobil pooblastilo od URSJV. Veljavnost pooblastila je do dve leti. K vlogi za pridobitev pooblastila je potrebno priložiti: program meritev, kateremu mora biti priloženo pozitivno mnenje pooblaščenega izvedenca za varstvo pred sevanji.

Katere so zahteve za program meritev?

Program meritev mora vsebovati: opis opreme, ki jo bo izvajalec uporabljal pri meritvah, program usposabljanja delavcev, ki bodo opravljali meritve, obliko poročila o opravljeni meritvi in pisne postopke za merjenje radioaktivnosti pošiljke, preverjanje delovanja uporabljenih merilnikov in ukrepanje v primeru, ko je bila ugotovljena povečana radioaktivnosti pošiljke. Program potrdi pooblaščen izvedenec za varstvo pred sevanji.

Katere so zahteve za usposabljanje izvajalcev meritev?

Pravilnik o monitoringu radioaktivnosti ne določa eksplicitno, kdo bo izvajal tovrstno usposabljanje in katera področja bo zajemal. Del tega *usposabljanja* bo moral biti namenjen uporabi merilne opreme, kar bi pravzaprav lahko izvajal kdorkoli po preverjenem programu. Drugi del pa bo obravnaval varstvo pred sevanji, kot je določeno v Pravilniku o obveznostih izvajalca sevalnih dejavnosti. Dodati bo potrebno še vsebine, ki bodo obravnavale ukrepanje v primeru najdb virov sevanja. Usposabljanja izvajajo pooblaščen izvedenci za varstvo pred sevanji.

Kakšne so zahteve za merilno opremo?

Merilna oprema za detekcijo povišanega sevanja in njene karakteristike morajo ustrezati zahtevam iz Pravilnika o monitoringu radioaktivnosti. Te zahteve so predvsem sposobnost "zaznavanja hitrosti doze sevanja gama na površini pošiljke, ki je za 20 % višja od hitrosti doze sevanja zaradi naravnega ozadja". Za ta namen bi bili najboljši portalni monitorji, v praksi pa zadostujejo tudi prenosni merilniki z vgrajenim scintilacijskim kristalom npr.: TARGET ironMAN, Polimaster PM 1710, Aspect MKS-A3, BICRON microsievrt, LUDLUM 192, itd..

Oprema, ki naj bi se uporabljala pri meritvah radioaktivnosti pošiljk odpadnih kovin, mora biti predvsem dovolj občutljiva, kar pomeni, da zazna 100 sunkov na sekundo pri naravnem ozadju (100 nSv/h). Preprosti merilniki sevanja z GM cevjo, ki jih sedaj uporabljajo nekatera slovenska podjetja npr. Gamma Scout, Rados RDS 120, itd., so premalo občutljivi. Primerni pa so kvečjemu za lociranje vira sevanja po tistem, ko je bilo povišano sevanje že ugotovljeno. Izvajalec meritev, ki želi od URSJV pridobiti pooblastilo, se lahko o izbiri opreme posvetuje s pooblaščenim izvedencem. Ob tem je potrebno upoštevati, da se izvajajo meritve pred izvedbo carinskega postopka oziroma pred sprostitvijo pošiljke v prosti promet: torej so za meritve, ki jih predvideva uredba, primerni prenosni scintilacijski merilniki.

Kakšen je pomen poročila o opravljeni meritvi?

Poročilo o opravljeni meritvi radioaktivnosti je potrebno za vsako pošiljko, pri kateri je bilo izmerjeno povišano sevanje. Oblika poročila (papirna ali elektronska) ni predpisana, ampak samo vsebina. Eno izmed določil uredbe je: "prejemnik mora od izvajalca meritev pridobiti poročilo o meritvah, če izmerjene vrednosti radioaktivnosti pošiljke odpadnih kovin presegajo predpisane vrednosti". V vseh primerih pa je pomembno, da je zagotovljena sledljivost opravljenih meritev.

Če najdete vir sevanja neznanega izvora ali če sumite, da gre za vir sevanja, pokličite dežurnega URSJV: 041 982 713

Pomembno pri nadzoru pošiljk z odpadnimi kovinami:

- Vir sevanja se lahko nahaja tudi v pošiljki, kjer hitrost doze sevanja za manj kot 50 % presega hitrost doze naravnega ozadja
- V vseh primerih je dobrodošlo merjenje radioaktivnosti v čim večih fazah premeščanja odpadnih kovin
- Detekcija je boljša, če naenkrat merimo manjše količine odpadkov
- Merimo na čim krajši razdalji
- Poskrbimo, da je ščitenje zaradi okoliškega materiala minimalno

V naši državi imamo pooblaščen izvedence iz področja varstva pred sevanji v dveh organizacijah, to sta Institut „Jožef Stefan“ in ZVD Zavod za varstvo pri delu d.d..

